

PRIKAZI I OSVRTI

GRAČANIČKI GLASNIK
časopis za kulturnu
historiju

Broj 45, godina XXIII
maj, 2018. [str. 157-158]

© Monos 2018

Zbornik radova sa naučnog skupa „Uticao ideologija na historiografiju Bosne i Hercegovine 20. stoljeća“

Društvo historičara Tuzla, 2017.

Riječ je o još jednom naučnom i izdavačkom uspjehu Društva historičara TK, zapravo o okončanju Projekta pod navedenim naslovom, koji je realizovan, kako je i uobičajeno u dvije faze: u prvoj je uspješno organizovan naučni skup, održan u Tuzli 3. 12. 2016. godine, u drugoj su obavljene sve stručne i tehničke pripreme za izdavanje Zbornika radova, putem kojeg će zapravo najbolji radovi sa tog skupa „krenuti“ u život i biti konačno dostupni stručnoj i široj javnosti. Njegovim predstavljanjem tokom naučnog skupa „Mikrohistoriografska istraživanja u Bosni i Hercegovini“, u organizaciji Društva historičara Tuzla (16. 12. 2017.) simbolično je označen završetak jednog i najavljen početak još jednog sličnog projekta Društva historičara.

Osvrćući se na ovaj Zbornik, u prvom redu treba odati priznanje organizatoru naučnog skupa „**Uticao ideologija na historiografiju Bosne i Hercegovine 20. stoljeća**“ (3. 12. 2017.) zato što je znalčki odabrao zaista važnu i uvijek aktuelnu temu otkad historija postoji kao nauka. Općenito govoreći, veliko je pitanje da li je historiografija uopće zamisliva bez neke ideološke podloge i je li se ikada i igdje uspjela potpuno iskobeljati iz zagrljaja politike i ideologije. Iako po mnogo čemu problematičnoj, znamo da poznatoj frazi da historiju pišu pobjednici, nikada nije istekao „rok trajanja“. Danas bi se, umjesto pobjednici, možda mogla upotrijebiti sintagma „vodeće politike“. Kada se ova problematika svede u vremenski okvir 20. stoljeća i prostorni okvir Bosne i Hercegovine, tek se tada može vidjeti sva njena kompleksnost, o aktuelnosti da i ne govorimo. Sama činjenica da mi danas živimo u

državi koja na svom prostoru ima najmanje tri historije, ali da ta ista država nema svoje službene historije (uostalom nema ni grba, nema ni napisane himne...), upravo je posljedica uticaja politike i ideologije na historiografiju ove zemlje u 20. stoljeću.

Imajući u vidu da je historiografija društvena nauka, u ovom kontekstu, citirat ćemo našeg rahm, akademika Envera Redžića, koji je u jednoj prilici iznio sljedeće upozorenje: “Ne treba smetnuti s uma da su istoričari u istoriji bili cijenjeni svojim doprinosom opštem dobru i napretku društva, ali i ocjenjivani po apoteozama i djelovanju kao protagonisti ideja i ideologija kojima su trovani ljudski duh i ljudsko srce. Istoriografija je društvena nauka, prema tome i politička nauka. Kao takva, ona je, kao malo koja naučna disciplina, izložena i opkoljena zamkama da se pretvara i pretvori u slugu politike. Da to ne bi postala, ona je najznačajnijim primjerima nastojala da se emancipuje od uticaja aktuelne politike kritičkim metodom i metodologijom kojima je prodirala i otkrivala istorijsku fenomenologiju i procese, prepoznala i identifikovala njihovu objektivnost, bitne elemente i komponente istorijskog kretanja, razvoja i zakonitosti.”

Drugim riječima, ako se može tako reći, historijska nauka u Bosni i Hercegovini i njezinom okruženju prolazila je kroz različite faze svog razvoja. Što je više uspjela da se “emancipuje” od aktuelne politike i ideologije bila je “više nauka”, a manje sluškinja politike.

U tom kontekstu, Naučni skup sa kojeg prezentiramo dio radova u ovom zborniku, otvorio je nekoliko važnih pitanja. Izdvojio bih pitanje uticaja različitih ideologija na ovim prostorima, koje su najčešće dolazile sa strane – uglavnom iz Srbije i Hrvatske. Nacionalni pokreti koji su se tamo javili u drugoj polovini 19., već u 20 stoljeću, u ideološkom smislu, transformisali su se u nacionalističke velikodržavne projekte. U najekstremnijoj varijanti manifestovat će se u obliku četništva i ustaštva u vrijeme Drugog svjetskog rata i tokom agresije na BiH 1992. – 1995. I za jedne i za druge, Bosna i Hercegovina

je bila samo objekat za rješavanje njihovih nacionalističkih i ideoloških stremljenja, pri čemu treba naglasiti da je rodno mjesto ustaštva i četništva bilo izvan njenih granica. Bosna i Hercegovina je opstala, ali recidivi tih stremljenja u vrlo oštroj formi ispoljavaju se i danas i još dugo će ostati ovdje prisutni kao logična posljedica slijeda događaja dugog trajanja.

Glavni dio Zbornika radova čine radovi koji su prezentirani na samom Naučnom skupu, ukupno devet radova, od kojih je sedam radova autora iz Bosne i Hercegovine (dr. Galib Šljivo, dr. Salkan Užičanin, dr. Azem Kožar, dr. Fikret Midžić, mr. Mersed Šljivić, mr. Edin Omerčić i dr. Enes Kujundžić) i dva rada inozemnih autora: iz Srbije (dr. Gojko Malović) i Makedonije (dr. Zećir Ramčilović). Svaki autor je iznio sopstvena istraživačka stajališta na temu svoga priloga. Neke od tih tema se po prvi put u ovoj formi i sadržaju postavljaju u historiografskoj literaturi (o Zelenom kadru, o ideološkim konstrukcijama Cazinske bune, o popisima stanovništva kao sredstvu za marginalizaciju Bošnjaka, o nacionalnoj politici KPJ/SKJ o Bosni i Bošnjacima, o tabu temama socijalističke historiografije i sl.). Po prvi put su historičari „progovorili“ i o ideološkim i političkim utjecajima na bosanskohercegovačku historiografiju druge polovine 19. stoljeća i razdoblja monarhističke Jugoslavije. Posljednji prilog sadrži pregled institucija (uglavnom pod nazivom „akademija“) koje se u Bosni i Hercegovini, zemljama okruženja i šire bave pitanjima naučnih, pa otuda i historiografskih, istraživanja. Nemamo ni vremena, a ni potrebe, opširnije obrazlagati svaki od priloženih radova. Općenito se može reći da je i ovaj Zbornik radova, kao i Naučni skup, stekao atribut međunarodne stručno-naučne publikacije, koja, bez sumnje, daje značajan doprinos novim spoznajama o različitim aspektima utjecaja prvenstveno komunističke ideologije na historiografiju Bosne i Hercegovine 20. stoljeća.

Prof. dr. Omer Hamzić